

110-th anniversary of engineer geologist Andrei Janichevsky (1904–1949)

110 години от рождението на инж.-геолог Андрей Янишевски (1904–1949)

Platon Tchoumatchenco
Платон Чумаченко

Geological Institute, Bulg. Acad. Sci., 1113 Sofia; E-mail: platon@lark.tu-sofia.bg

Abstract. A. Janichevsky was a Bulgarian geologist of Russian origin, who worked on the mineral resources of Bulgaria and on the regional geology of Rhodopes and Strandzha Mnt., SE Bulgaria.

Ключови думи: А. Янишевски, геолог, живот, творчество.

Живот. Андрей Янишевски, роден в Одеса на 20.02.1904 г. (с.ст.), е по-големият син на украинския лекар Алексей Эрастович Янишевски (1873–1936), професор в Новоросийския университет в Одеса. Андрей получава основното си образование също в Одеса. След разгрома на Бялата армия в 1920 г., шестнадесетгодишният Андрей, заедно със семейството си, емигрира в България и се заселва в София. От 1922 г. и в продължение на 13 години проф. Алексей Янишевски е директор на Неврологичната клиника към Катедрата по нервни и душевни болести на Александровската болница. Той е родоначалник на българската университетска неврология, написва в България 36 научни труда и 2 учебника по нервни болести. През 1925 г. Андрей Янишевски завършва Софийската руска гимназия. Участва много активно в интелектуалния живот на руската емиграция в София – играе в театралния състав на Руската скаутска организация като на 16.02.1925 г. изпълнява главната роля в пиесата на З. Иванова „Будь готов“. В 1925 г. Андрей се записва за студент по естествени науки в Софийския университет. Тогава загива неговата годеница. Той преживява много тежко тази загуба и заминава за Нанси, Франция. Тук следва в университета и завършва през 1934 г. специалността геология. „Съдбата продължава да преследва Андрей. Ново нещастие, нов тежък удар го сполетява. За кратко време загива почти цялото му семейство – отровени от гъби.“ (Борисов, 1981). В 1935 г. Андрей става геолог в Държавни мини, София. През 1937 г. постъпва на специализация в Геологическия институт на Софийския университет на бул. Драган Цанков 4. По това време работи много в Чипровския Балкан върху старопалеозойските магматити и метапелити, като се надява да направи докторска дисертация в този район. Но той не стига до защита, въпреки че (или по-точно понеже) е „имал много нови оригинални идеи“ (Борисов, 1981). Старите

български геолози му предлагат да коригира своето становище, но Янишевски не се съгласява. От 1939 г. А. Янишевски е на длъжност геолог в Дирекцията за геоложки и минни проучвания, като в течение на 4 години е началник отдел Рудни полезни изкопаеми. Главните му интереси вече са в Южна България, на юг от Маришкия шев. В 1947 г. той е приет за доцент в Държавната политехника. На 5.02.1949 г. компания преподаватели се събират за честване на годишнина на политехниката и пийват малко. Тогава сградата е била още в строеж и Андрей се качва по невнимание на третия, недовършен етаж. В тъмното, поради слабо то си зрение, той пада в асансьорната шахта. Веднага го закарват в Александровската болница. Там не му обръщат внимание: „А! Пиян руснак!“ На сутринта жена му Олга вдига шум, че професор Янишевски го няма. В болницата разбрали, че „снощният пиян руснак“ е проф. Янишевски, му правят спешна опера-

ция, но вече е било късно – почива на 6.02.1949 г.! Той е бил член на Проверителния съвет (1946), на Редакционния комитет (1947) и секретар на Настоятелството на БГД (1948).

Научна дейност. *Врачанско и Трънско.* Янишевски (Janichevsky, 1935) описва медните руди около мина Плакалница (Медна планина). С В. Цанков (Tzankov, Janichevsky, 1940) проучва рудните образувания около мина Злата, Трънско и установява, че са от два типа: 1) пиритни импрегнации (в тях няма злато) и 2) жили, злато-сулфидно-кварцови, като в кварцовите преобладава златото. *Чипровски находища* (Янишевски, 1942, 1946d). След потушаването на Чипровското въстание през 1688 г. спира рудодобивът в този район. В края на 30-те години Янишевски прави проучване и геохимически изследвания на района и заключава, че „присъствието на арсен в такова количество (1,24–4,63%) прави магнетита за сега негоден за обработка.“ Препоръчва проучване за медни и оловни руди. *Родопи* (Янишевски, 1937, 1947). „Най-удобно място за проучване на предполагаемо богата рудна зона ще са следните местности: р-к „Джурково“, р-к „Лъкавица“ и местността Пилево – на изток от с. Дреново.“ Прави проучвания и върху стратиграфията и тектониката на Централните Родопи. *Странджа* (Янишевски, 1946а, б). Описва контактни находища на магнетит, хидротермални хематитови и хипергенни лимонитови находища и хематитно находище („желязна слюда“) в мрамори. За пръв път установява мезозойска възраст на скали от Странджа, с което отделя тази зона от Родопите и описва тектонския ѝ строеж. А. Янишевски е автор на 9 печатни статии и 15 фондови доклада.

Библиография на печатните трудове на доц. инж.-геолог Андрей Янишевски

Janichevsky, A. 1935. Note sur le gisement minier de Plakalnica – Medna planina. – *Геол. Балканите*, 1, 2, 78–84.
Янишевски, А. 1937. Принос към геологията на Чепеларската и Лъкавишката рудоносни области в Средните Родопи. – *Сп. Бълг. геол. д-во*, 9, 2, 67–92.

Tzankov, V., A. Janichevsky. 1940. Études géologiques de la région minière au sud de la ville de Tran. – *Rev. Bulg. Geol. Soc.*, 11, 411–424.

Янишевски, А. 1942. Металогения на Чипровските рудни залежи. – *Год. Дир. природ. богатства*, отд. А, т. 2, 109–144.

Янишевски, А. 1946а. Кратко изложение върху геологията на Странджа планина. – В: *Основи на геологията на България*. Год. Дир. геол. и минни проучв., отд. А, т. 4, 380–388.

Янишевски, А. 1946б. Железорудни находища в Странджа планина. – В: *Основи на геологията на България*. Год. Дир. геол. и минни проучв., отд. А, т. 4, 422–424.

Янишевски, А. 1946с. Железорудното находище около с. Крепост, Хасковско. – В: *Основи на геологията на България*. Год. Дир. геол. и минни проучв., отд. А, т. 4, 424–425.

Янишевски, А. 1946д. Железорудни находища в Чипровския балкан. – В: *Основи на геологията на България*. Год. Дир. геол. и минни проучв., отд. А, т. 4, 428–429.

Янишевски, А. 1947. К вопросу о возрасте кристаллических сланцев и изверженных пород Южной Болгарии и основные черты ее геологического строения. – *Сп. Бълг. геол. д-во*, 15–19, 1–3, 15–19.

Литература за доц. инж.-геолог Андрей Янишевски

Бендерев, Д. 2014. *Воспоминания о софийской русской гимназии 1924–1934 г. С.*, ДУО-В ООД, 199 с.

Бончев, Е. 1955. Андрей Янишевски. – В: *Геология на България. Част I*. С., ДИ „Наука и изкуство“, 50–51.

Борисов, И. 1963. Андрей Янишевски. – В: *Нашите първи геолози*. Серия „Биология и геология“. С., ДИ „Народна просвета“, 60–68.

Борисов, И. 1981. Андрей Янишевски. – В: *Бележити български геолози*. С., ДИ „Народна просвета“, 50–55.

Спасов, Х., М. Станчева-Димитрова, Е. Събева-Цветкова. 1978. *Библиография на литературата по геология на България (1828–1964)*. С., Изд. БАН, 513 с.

Чумаченко, П., С. Петрусенко, Й. Янев, Г. Димов, И. Лисенко-Чехларова. 2012. Български геолози от руски произход. – *Сп. Бълг. геол. д-во*, 73, 1–3, 127–141.

Чумаченко, П., С. Петрусенко, Й. Янев, Г. Димов, И. Лисенко-Чехларова. 2013. *Български геолози российского происхождения*. С., 74 с.

Чумаченко, П., О. Дитл (Ред.). 2014. *Геолози российского зарубежья. Судьбы и вклад в мировую науку*. С., Изд. Русский академический союз в Болгарии, 478 с.